

# کلنگزیند

## صحيح است

برگرفته از سلسله سخنرانی‌های حضرت آیت‌الله مصباح یزدی

### «مراحل دست‌یابی به اخلاص» الف) تقویت خوف از عذاب

پیدایش خوف از عذاب، تدریجی است، بنابراین ما باید تلاش کنیم نخست همان عبادت از روی خوف را تقویت کنیم، چون این مراحل تدریجاً پیدا می‌شود. دعاها و مناجات‌هایی که در آن ترس از عذاب شب اول قبر، صحنه‌ی قیامت و... آمده، به خوبی گویای این نکته است. امام سجاده (علیه السلام) در دعای ابوحزمه تمالی می‌فرماید: از ترس تنگی لحد، تاریکی قبر، تنهایی و غربت که زجر آور است، ضجه می‌زنم. این عبادت در دعای ابوحزمه بسیار کوبنده و تکان دهنده است که خدا را من هنوز فرشی برای قبرم تهیه نکرده‌ام، چراغی برای روشنایی قبرم نیفرورخته‌ام، بمیرم چه کسی از من بدیخت‌تر خواهد بود؟

عذاب‌هایی را که در قرآن صریحاً بیان شده است، جدی بگیرید. خداوند در روز قیامت به ملائکه امر می‌کند این مجرم را با زنجیری که هفتاد ذراع طول آن است، ببندید و او را به سوی جهنم بکشانید. در روایت آمده است که اگر قطره‌ای از نوشیدنی‌های جهنمیان در دنیا بیفتد، تمام موجودات زنده از گند آن هلاک می‌شوند. از آن طرف درباره‌ی شربت‌های بهشتی آمده است که اگر یک قطره‌اش در دنیا بیفتد، تمام آب‌های دنیا را معطر می‌کند.

### ب) بلند همتی و تقویت آن

خدا به انسان چنان قدرتی داده است که می‌تواند آن چنان بالا برود که نیت‌های سطح پایین در مقابله‌ی رنگ بپازد. اگر انسان مقداری از هوس‌هایش دست بردارد، این کار شدنی است. برای تقویت همت، افزون بر حالات ملکوتی و نورانی پیشوایان دین (علیهم السلام) می‌توان به شیوه‌ی زندگی بزرگان نیز مراجعه کرد. بسیاری از علما وجود داشته و دارند که داستان‌هایشان به راستی تکان دهنده، آموزنده و در خور تفکر و اندیشه است. یکی از مراجع بزرگ، داستانی از مرحوم شیخ انصاری نقل کردند که ایشان در یکی از روزهای گرم تابستان از درس برگشتند و وارد منزل شدند (تابستان نجف پنجاه - شصت درجه بالای صفر) و فرمودند آب برآیم بیاورید. آن وقت یخچال و فریزر و امکانات امروزی نبود. در فاصله‌ای که اهل منزل رفتند از سرداب آب بیاورند، شیخ انصاری (علیه السلام) در این فاصله‌ی کوتاه به نماز مشغول شدند تا از فرصت به خوبی استفاده کرده باشند، در

برنیت‌ها اثر می‌گذارد، به گونه‌ای که اگر قلبان را واری کنیم، خواهیم یافت که انگیزه‌ی ما در این عبادت خالص است یا ناخالص.

### نشانه‌های ریاکاران

بزرگان و علمای اخلاق علامت‌هایی را برای ریاکاران معرفی کرده‌اند. کسی که می‌خواهد عبادتی بی‌ریا داشته باشد، می‌تواند با در نظر داشتن این نشانه‌ها خویش را بیازماید و به نیت خالص یا آلوده به ریا یا خود پی بسپرد. امیرالمؤمنین (علیه السلام) در روایتی نشانه‌های زیر را برای شخص ریاکار یادآور شده‌اند:

الف) ریاکار در حضور دیگران عبادتی بانشاط و سرزنده دارد، اما در خلوت، کسالت، خستگی و بی‌نشاطی او را فرا می‌گیرد. چنین شخصی در برابر این پرسش که آیا خدای خلوت و جلوت فرق می‌کند، چه پاسخی دارد؟ اگر کار برای خداست، خداوند در همه جا حضور دارد.

ب) اگر کسی به ستایش عمل نیک ریاکار برآید و از نماز و سایر عبادت‌های وی تعریف و تمجید کند، خرسند می‌شود، اما اگر از کارهای او - حتی کارهای نیک - بدگویی و عیب‌جویی کند، ناراحت می‌شود. در صورتی که اگر او کار را برای خدا انجام داده است، سیاس و ناسیاسی مردم چه تأثیری دارد؟ اگر او کار را برای خدا انجام داده است، پاداشش را نیز خداوند کریم خواهد داد. فرض که دیگران به ارزش کار او پی نبرند یا حتی بدگویی کنند، نباید سخن دیگران تأثیری در رفتار او داشته باشد. به عنوان مثال به شخصی که مدتی در یک نهاد، سازمان و اداره‌ای، خدماتی را به جامعه ارائه داده است، اما پس از مدتی آن کار را به بهانه‌ی ناسیاسی و قدرشناسی مردم رها می‌کند، می‌توان اشاره کرد.

اگر فرد، کار را برای خوشنودی خداوند انجام دهد، حتی اگر دیگران به جای تشویق و آفرین، ناسزا هم بگویند، برای او مهم نیست، مهم آن است که خداوند سیاس‌گزار و قدردار تلاش او باشد. بنابراین اگر شخص به این مقام دست یافت که بدگویی یا تناگویی دیگران برای او فرقی نداشت، به مقام والای اخلاص دست یافته است.

بنابراین اگر ما نیت و - انگیزه‌مان را در عبادت‌ها بررسی کردیم و دریافتیم که خالص نیست، بی‌گمان به ریا مبتلا هستیم.

حال تشنگی بالبه‌های خشک به نماز می‌ایستد و حالی به او دست می‌دهد که از شوق عبادت پس از پایان سوره‌ی حمد یکی از سوره‌های طولانی قرآن را می‌خواند، پس از نماز آبی که برایش آورده بودند، گرم می‌شود و شیخ (علیه السلام) همان آب گرم شده را تناول می‌کند.

بنابراین برای دست‌یابی به مراحل برتر نیت، تلاش کنیم به تدریج همت را از مرتبه‌ی پایین عبادت بالاتر ببریم.

### ج) تقویت لذت بردن از عبادت

از دیگر کارهایی که می‌شود برای دست‌یابی به اخلاص و لذت عبادت انجام داد، این است که انسان در شبانه روز بنا بگذارد دو رکعت نماز بخواند و به خودش تلقین کند که چون خدا اهل عبادت و دوست داشتنی است، برای شکر نعمت‌هایش این را به جا می‌آورم. هرچند هیچ پاداشی هم به من ندهد یا حتی مرا به جهنم ببرد! البته این دومی خیلی مشکل است. از این رو دست کم همان راه اول را برگزیند.

اگر انسان از کارهای کوچک شروع کرد و این را به خودش تلقین کرد که هیچ چشم‌داشتی از این عبادت ندارد، شاید کم کم بتواند برای کارهای بیش‌تر توفیق اخلاص و دست‌یابی به نیت‌های سطح بالا پیدا کند.

### د) عرضی اعمال به قرآن

جابرین یزید - از اصحاب خاص امام صادق و امام باقر (علیهم السلام) - روایتی نقل نموده است که مضمونش بسیار عالی و توجه به آن سودمند و راه‌گشاست. امام (علیه السلام) فرمود: ای جابر! وقتی تو اهل ولایت ما هستی که اگر همه‌ی اهل شهر تو جمع شوند و بگویند تو آدم خوبی هستی، آفرین و زنده باد دیگران در تو هیچ اثری نداشته باشد و اگر همه‌ی مردم جمع شوند و به تو ناسزا بگویند، هیچ ناراحت نشوی. کارهایت را بر قرآن عرضه کن، ببین اگر مورد رضایت خداست، خدا را شکر کن که چنین توفیقی به تو داده است، خواه دیگران خوب بگویند یا بد بگویند. اگر کار تو خلاف آن چیزی است که خدا فرموده است، توبه کن.

توجه به این مطلب در انجام اعمال خالصانه به انسان کمک می‌کند. همه‌ی ما ممکن است ناخودآگاه به نوعی از ریا مبتلا شویم. انسان معمولاً قصد نمی‌کند از روی آگاهی عبادت را برای خودنمایی انجام دهد، ولی شیطان با وسوسه